

PRAVO NA DOSTUPNU I EFIKASNU ZDRAVSTVENU ZAŠTITU ili KAKO PROTIV „MEDICINSKIH PUSTINJA”?

Jednako pravo na zdravstvenu zaštitu jedno je od važnih nerešenih pitanja u našoj zemlji. Osim pristupačnosti, problem je i broj zaposlenih u medicinskim ustanovama u manjim mestima – malo ko želi da radi u selu, svi hoće u grad. Nedostatak lekara u Srbiji je sve izraženiji, posebno u manjim sredinama. Manjak specijalista je veliki problem, a iz pojedinih mesta ljudi moraju da odlaze u nekoliko desetina kilometara udaljena mesta na pregled kod pedijatra, ginekologa, radiologa, kardiologa... Ta manjkava dostupnost narušava osnovno ljudsko pravo na zdravstvenu zaštitu koje imaju po Zakonu o pravima pacijenta, a koje koje garantuje u čl. 68. i Ustav Srbije.

U zdravstvenom sistemu Srbije trenutno ima oko 20.000 lekara, od kojih su 13.500 specijalisti, 3.500 lekara je na specijalizaciji i 3.000 lekara opšte prakse, podaci su Ministarstva zdravlja. Oko 1.600 lekara godišnje se upiše u Lekarsku komoru Srbije i stekne licencu za rad, a 600 lekara u

---

* Doktor pravnih nauka, naučna savetnica u penziji Instituta društvenih nauka u Beogradu, zorica.mrsevic@gmail.com

proseku godišnje zatraži potvrdu za rad u inostranstvu (najčešće zbog malih plata i loših uslova za rad), što je malo manje od 40%, pokazuje analiza Centra za politike emancipacije iz 2022. godine. Mesta gde nedostaju lekari kako opšte prakse, tako i specijalisti, gde nema dovoljno medicinskih objekata ili je potrebno mnogo vremena da se stigne do zdravstvenih ustanova, nazivaju se „medicinskim pustinjama“. U pitanju su izolovane oblasti sa tendencijom smanjenja broja stanovnika, koje prati i nedostatak ili smanjenje broja lekara i drugih zdravstvenih radnika, navodi se u izveštaju Evropske unije AHEAD. U Srbiji ima nekoliko ovakvih regiona, gde 34 lekara opšte prakse radi na 100.000 stanovnika, što je drastično manje od potrebnog broja, pokazuju podaci iz ovog dokumenta. Prema AHEAD izveštaju u Mačvanskom regionu na zapadu Srbije jedan lekar opšte prakse ima 2.984 pacijenata što je najveći broj u celoj zemlji. Manje je od 20 ginekologa na 100.000 žena u Vojvodini i na jugozapadu Srbije. Lekara opšte prakse nema ni u drugim delovima zemlje. U Domu zdravlja Vrbas, u gradu sa 36.000 stanovnika na severu Srbije gde se leče i stanovnici okolnih mesta, radi samo jedan ginekolog.

Problem su i plate. Nekada su seoski lekari imali veće plate baš zato što imaju veliki broj pacijenata. Danas razlike u plati nema, lekari na selu isto zarađuju kao oni u većim sredinama, koji su znatno rasterećeniji. Kao najveće probleme u zdravstvu pacijenti vide preopterećenost medicinskog osoblja (50%) i niske zarade (46%), rezultati su zajedničke ankete Ministarstva zdravlja i Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj (Naled).

Svaki deseti anketirani lekar planira odlazak u inostranstvo u narednih pet godina, navodi se u istom istraživanju.

Zdravstveni sistem koji je postojao u bivšoj državi neretko se uzima kao primer dobrog sistema zdravstvene zaštite. Daleko smo od toga, od te efikasnosti. Lekari predlažu devet rešenja: povećanje plata, bolje vrednovanje u društvu, bolja kadrovska politika, zapošljavanje još lekara, olakšice za dobijanje saglasnosti za njihovo stalno zaposlenje, bolja organizacija seoskih ambulanti, domova zdravlja, hitne pomoći, zavoda i dispanzera, definisanje paketa primarne zdravstvene zaštite, uključivanje privatnih domova zdravlja i bolnica u zdravstveni sistem, digitalizacija. A spreman je plan o otvaranju 100 ambulanti koje bi trebalo da reše postojeće probleme.

Napomena: Problem „medicinskih pustinja” uočen je u Moldaviji i Rumuniji, ali i u Italiji i Holandiji; jedna od preporuka u EU izveštaju za rešavanje ovog problema je angažovanje većeg broja radnika kroz Akciju za zdravlje i jednakost: rešavanje medicinskih pustinja (Action for Health and Equity: Addressing medical Deserts).

Ključne reči: dostupnost zdravstvene zaštite, medicinske pustinje, nedovoljno medicinskog osoblja, devet pravaca poboljšanja, 100 seoskih ambulanti